

УДК 75.071.1:[738.1/.22:642.72(477)]"195"
DOI: 10.31866/2617-7951.5.1.2022.257488

UDC 75.071.1:[738.1/.22:642.72(477)]"195"

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ АНГЕЛІНИ ЖДАНОВОЇ – МАЙСТРИНИ РОЗПИСУ ФАРФОРУ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Ольга Школьна,
<https://orcid.org/0000-0002-7245-6010>
доктор мистецтвознавства,
професор,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна
dushaorchidei@ukr.net

Алла Буйгашева,
<https://orcid.org/0000-0002-9644-1657>
народний художник України,
професор,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна
ABB10@i.ua

LIFE AND WORK OF ANHELINA ZHDANOVA – MASTER OF PORCELAIN PAINTING OF THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY

Olha Shkolna,
<https://orcid.org/0000-0002-7245-6010>
Doctor of Art History,
Professor,
Borys Grinchenko
Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
dushaorchidei@ukr.net

Alla Buigasheva,
<https://orcid.org/0000-0002-9644-1657>
People's Artist of Ukraine,
Professor,
Borys Grinchenko
Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
ABB10@i.ua

Анотація

Мета – визначити ключові твори фарфору, розписані заслуженою художницею України Ангеліною Ждановою упродовж другої половини ХХ ст., розкрити художні особливості її оздоблення скульптури, посуду та ваз. **Методи дослідження** – онтологічний, аксіологічний, герменевтичний, історико-хронологічний, історико-порівняльний (компаративний), культуротворчий, типологічний, мистецтвознавчого аналізу. Їх сукупність дозволяє розкрити специфіку творчого методу Ангеліни Жданової щодо проектування оформлення скульптури малих форм і розробок дизайну декорів тонкокерамічних

Abstract

The aim is to identify the key porcelain works painted by the Honored Artist of Ukraine Angelina Zhdanova during the second half of the 20th century, to reveal the artistic features of her decoration of sculptures, utensils and vases. **Research methods** – ontological, axiological, hermeneutic, historical-chronological, historical-comparative, cultural, typological, art analysis. Their combination allows us to reveal the specifics of the creative method of Anhelina Zhdanova concerning the design of sculptures of small forms and design development of decors for fine ceramic ware and vases. **Novelty** comprises the analysis of the artist's appeals to

посуду і ваз. **Новизну** складає аналіз звернень художниці до україніки в оздобленні кращих взірців вітчизняної фарфорової пластики третьої чверті ХХ ст. (насамперед, за розробками форм В. та М. Трегубових) і застосування вишуканого петриківського розпису в оформленні ваз, блюд, посудних сервізів другої половини ХХ ст., що створювалися на Коростенському фарфоровому та Світловодському фарфоровому заводах.

Висновки. Простежено віхи творчості видатної української художниці-дизайнерки в галузі фарфору Ангеліни Леонідівни Жданової. Окреслено перелік основних творів у скульптурі, вазах та посуді, проекти декору яких розроблялися нею на Коростенському і Світловодському фарфорових заводах у 1950-х – 1990-х рр. Так, визначено, що А. Жданова є авторкою оригінального розпису відомих скульптур «Український танець» та «Черевички», форми для яких розробляла В. Трегубова у середині – другій половині 1950-х рр. Важливими у доробку мисткині є портрети радянських діячів на тарелях і вазах, як, наприклад, діячів виконавчих органів партії, космонавтів, іноземних послів чи генсека ООН. Окремий сегмент продукції Коростеня А. Жданової становлять розписи сервізів з майстерно виконаним рослинним орнаментом для обрамлення портретів. Розписи виконані у тонкій делікатній пензлевій техніці «кошачкою», штибу петриківських розписів.

Ключові слова:

мистецтво фарфору, Ангеліна Жданова, арт-дизайн, Коростенський і Світловодський фарфорові заводи, Україна, друга половина ХХ ст.

the Ukrainian in the decoration of the best examples of domestic porcelain sculpture of the third quarter of the 20th century. (first of all, according to the designs of V. and M. Trehubov's forms) and the use of exquisite Petrykivka painting in the design of vases, dishes, tableware of the second half of the twentieth century, created at Korosten and Svitlovodsk porcelain factories.

Conclusions. The milestones of the work of the outstanding Ukrainian artist-designer in the field of porcelain Anhelina Leonidivna Zhdanova are traced. The list of main works in sculpture, vases and utensils, decor projects which she created at Korosten and Svitlovodsk porcelain factories in the 1950s – 1990s is outlined. It is determined that A. Zhdanova is the author of the original painting of the famous sculptures 'Ukrainian Dance' and 'Shoes', the forms for which were developed by V. Trehubova in the mid – second half of the 1950s. Portraits of Soviet figures on plates and vases, such as party executives, astronauts, foreign ambassadors or the UN Secretary General, are important in the artist's work. A separate segment of Korosten products by A. Zhdanova consists of paintings with skillfully executed floral ornaments for framing portraits. The paintings are made in a delicate brush technique 'cat', the type of Petrykivka paintings.

Keywords:

porcelain art, Anhelina Zhdanova, art design, Korosten and Svitlovodsk porcelain factories, Ukraine, second half of the 20th century.

Вступ **1**

Творчість українських художників-дизайнерів у галузі тонкої кераміки другої половини ХХ ст. з їхніми напрацюваннями у царині промислового мистецтва сьогодні залишається малодослідженою сторінкою вітчизняного мистецтвознавства. З-поміж унікально обдарованих майстрів «білого золота» 1950–1990-х рр. широкого творчого діапазону варто відзначити Ангеліну Леонідівну Жданову, яка упродовж майже п'ятдесяти років спеціалізувалася на виконанні індивідуальних держзамовлень штибу урядових подарунків, відзнак особливих пам'ятних

дат, виготовленні презентаційних ваз і тарелів з портретами відомих особистостей. При цьому упродовж 1959–1979 рр. тисячними накладками виготовлялись і твори масового вжитку з розписами та декалько за проєктами майстрині з конвеєрів двох заводів – Коростенського фарфорового заводу, а з 1980 до 1999 рр. включно – Світловодського. Нині надзвичайно цінуються у колекціонерів вітчизняної продукції легкої промисловості другої половини ХХ ст. примірники скульптури, посуду, ваз, декоровані за авторськими проєктами А. Жданової. При цьому найбільш цінні примірники з її авторським розписом наразі зберігаються у колекціях Національного музею українського народного декоративного музею, Луганського художнього музею, Світловодського краєзнавчого музею тощо.

Мета дослідження **2**

Метою дослідження є розкриття творчих напрацювань у галузі розпису мистецького фарфору визначної художниці сучасності Ангеліни Жданової, зокрема, розписів, упродовжених у виробництво на Коростенському фарфоровому заводі упродовж 1959–1979 рр. і Світловодському фарфоровому заводі протягом 1980–1999 рр. на прикладі відомих виробів скульптури малих форм, посуду та ваз.

Методологія та аналіз джерельної бази **3**

Методологія дослідження базується на застосуванні сукупності принципу історизму, мистецтвознавчого і дизайнерського підходів, онтологічного, аксіологічного, герменевтичного, історико-хронологічного, історико-порівняльного (компаративного), культуротворчого, типологічного й мистецтвознавчого аналізу. При цьому сутність окремих мистецьких здобутків у царині промислового фарфору, пов'язаного з Коростенським заводом, було розкрито у монографії за докторською дисертацією О. Школьної (2011b, 2013) у двох книгах.

Так, у книзі першій згаданого джерела було осмислено специфічні взаємозв'язки підприємств вітчизняної галузі упродовж ХХ ст. і виявлена роль Коростенського фарфорового заводу як стилетворчого в галузі розробок столового посуду середини – другої половини ХХ ст. (Школьна, 2011b). Авторка розкрила у цьому виданні особливе значення скульптури малих форм, виконаної у річищі соковитої україніки. Крім того, на означеному підприємстві вказаного періоду була окреслена роль Ангеліни Жданової у цих процесах.

При цьому в частині першої книги другої згаданої монографії (Школьна, 2013) приділено увагу історії ста підприємств тонкокерамічної промисловості, у тому числі – Коростенського і Світловодського, на яких працювала Ангеліна Жданова, представлено реєстр провідних художників галузі за хронологією, унаочнено специфіку асортименту творів згаданих заводів, визначена роль

окремих провідних майстрів-скульпторів і живописців, які проєктували унікальні твори вітчизняного «білого золота».

Ще однією науковою працею, що розкриває дану тему, стала стаття О. Школьної про творчість художників Коростенського фарфорового заводу другої половини ХХ ст., видана у НАН Білорусі (Школьна, 2011а). Тут частково висвітлювалися твори того часу, коли на цьому заводі працювала А. Жданова.

Однак в означених виданнях творчість А. Жданової згадувалася або у зв'язку з розвитком галузі, або з окремими питаннями асортименту підприємств, де вона працювала.

Персонально Ангеліні Ждановій була присвячена публікація співробітниці Світловодського краєзнавчого музею Тетяни Ткачук (2008), що вийшла друком на шпальтах інтернет-видання у Світловодську. У ній авторка намагалася підсумувати відому їй інформацію, яка співвідносилася з матеріалами збірки установи, в якій вона працювала.

Ця невелика розвідка, тим не менше, є досить змістовною щодо спадщини художниці. Хоча деякі факти, приміром, щодо портрета Казанцева, потребують верифікації й уточнень написань окремих прізвищ персоналій з уряду України радянської доби, для вшанування яких до ювілейних дат найчастіше замовлялися подарункові вази або тарелі з уквітчаними портретами (Ткачук, 2008).

Загалом слід зазначити, що окремої статті про напрацювання Ангеліни Жданової у царині вітчизняного фарфору другої половини ХХ ст. досі не було написано, що й актуалізує дане дослідження.

Ангеліна Леонідівна Жданова народилася 6 березня 1936 р. у селі Новий Тагамлик Новосанжарського району Полтавської області. Проте в документах у добу евакуації під час Другої світової війни була зазначена приблизна дата – 18 березня 1936 р. Це було пов'язано з тим, що виховували юну Ангеліну не рідні батьки (біологічний батько естонець й українка Галина Семеренко), а прийомні. Ними стали по черзі рідні сестри й брати біологічної матері, яких у родині було десять осіб: вони вели її до п'яти років. Особливо опікувалася долею небоги Катерина Семеренко, але війна внесла свої корективи у майбутнє.

Так, на літо власних дітей і племінницю тітка вивозила під Одесу до більш заможної сестри Олександри, котра була заміжня за директором крупного радгоспу одного з місцевих сіл Леонідом Ждановим. Останнє літо 1941 р. стало переламним і доленосним у житті нашої героїні. З підодеських просторів усіх дітей родичі повезли прямо в окупацію. Там-то й довелося робити нові документи, оскільки ніхто не очікував таких трансформацій, і дату в Казахстані вписували приблизно.

Результати дослідження **4**

І поки рідна мати виховувала на два роки молодшу сестру Тамару (від іншого батька), а згодом народила ще трьох братів, Леонід Жданов офіційно в дочерив юну Ангеліну. Він дав їй своє «по-батькові» і врятував від нещадних реалій війни. У вісім років в Алмати у Казахстані дівчинка пішла до школи. Через чотири роки від початку окупації родина повернулася до Одещини і в кінці 1945 р. переїхала до Одеси, де прийомному батьку запропонували керівну посаду в управлінні сільського господарства.

У п'ятнадцять років тут Ангеліна завершила навчання у семирічній школі, яке на той момент було безкоштовним. Подальша освіта була платною, прийомна мати, яка також виховувала двох власних доньок (на 5 і 10 років старших від Ангеліни), у продовженні освіти на платній основі відмовила. Вона ж запропонувала прийомній доньці отримати робітничу спеціальність хлібопекаря у Технікумі харчової промисловості, аби стати здатною самій себе забезпечувати. Дівчинці нічого не залишалося, як підкоритися.

Але вже у процесі навчання викладач креслення помітив малюнки Ангеліни і наполегливо радив їй не марнувати час і з таким талантом неодмінно вступати до Одеського художнього училища (ОХУ). Провчившись рік, А. Жданова, яка з дитинства добре малювала, 1952 р. вступила вільним слухачем на курс кераміки до ОХУ. Оскільки у той період на навчання набирали трохи більше людей, ніж було місць, така форма прикріплення до закладу дозволила їй вже за пів року стати офіційною студенткою й отримувати стипендію.

Викладачами, які вплинули в установі на становлення творчої мови майбутньої художниці фарфору, стали кілька людей. Зокрема, скульптор Мирон Кіпніс, котрий відзначив талант Ангеліни вже під час вступних випробувань. Надалі в скульптурі його змінив викладач Антон Чубін. Також вплинув на розвій її мистецької особистості художник-графік і живописець, який «голосно мовчав» і викладав на курсі недовго, – Михайло Жук, майстер стилізації й ар деко.

Також прищеплювала любов до керамічної композиції юній Ліні відома художниця і мистецтвознавиця Ірина Сакович, яка згодом переїхала до Києва. Керамічний живопис викладав Олексій Вашкульов, образотворче мистецтво – Костянтин Ломикін тощо. Студенти із викладачами відвідували Одеську картинну галерею, досліджували твори відомих майстрів живопису, графіки, фарфору, фаянсу. Тоді й з'явився в Ангеліни потяг до розпису скульптури та посудних форм (рис. 1, 2).

Особливістю програми навчання на керамічному відділенні ОХУ, за спогадами Діни Фрумїної, у середині ХХ ст. стало вивчення нанесення на поверхню тонкокерамічних виробів портретів і орнаментів, виконаних дрібними крапками в графіці та

Рис. 1. Скульптура «Українка» («Український танець»). Автор форми В. Трегубова, автор розпису А. Жданова. Коростенський фарфоровий завод. Кін. 1950-х – поч. 1960-х рр. Фарфор, кобальт, розпис керамічними фарбами, позолота. Приватна збірка.

Fig. 1. Sculpture «Ukrainian («Ukrainian Dance»». Author of the form V. Trehubova, author of the painting A. Zhdanova. Korosten porcelain factory. End of the 1950s – early 1960s. Porcelain, cobalt, painting with ceramic paints, gilding. Private collection.

Рис. 2. Скульптура «Черевички». Автор форми В. Трегубова, автор розпису А. Жданова. Коростенський фарфоровий завод. 1961 р. Фарфор, кобальт, розпис керамічними фарбами, позолота. Зб. НМУНДМ.

Fig. 2. Sculpture «Shoes». Author of the form V. Trehubova, author of painting A. Zhdanova. Korosten porcelain factory, 1961. Porcelain, cobalt, painting with ceramic paints, gilding. Collection of NMUDFA.

легкими доторками кінця тонкого пензля у живописі. Цю науку в повному обсязі опанувала молода художниця, що прислужилося їй у подальшій творчій роботі.

У період студентства А. Жданова працювала на одеському Заводі шампанських вин, виготовляючи корки (робітничий досвід у той час відкривав перспективи в кар'єрі – як трударя з народу), а також шила, в'язала і бралася за будь-яку роботу.

Під час навчання майбутніх художників тонкої кераміки навчали секретів виробництва матеріалу. Вони проходили практику на Будянському фаянсовому (Харківської області) та Баранівському фарфоровому (Житомирської області) заводах. Керівником практики був Олексій Вашкульов. Але виконання диплому могло відбутися вже й у муфельних керамічних печах ОХУ.

Так Ангеліна успішно провчилася тут всі п'ять років, але не встигла захистити дипломний проект: вона займалася спортом і брала участь у весняному кросі, проте, без належного спортивного одягу, через що захворіла. Таким чином, диплом «Туалетний набір» з фарфору захищала вже через рік, із наступною групою (раніше зберігався в Одеському художньому училищі).

Ансамбль складається з двох вузьких білих ваз, делікатно декорованих відведенням золотими смужками і вусиком, піддзеркальника, форми для пудри і шкатулки для коштовностей. Ці предмети були оформлені в одному стилі за модою кінця 1950-х рр., розписом позолотою по рельєфах. Причому, м'який розпис було виконано пензлем з кошачої шерсті, що запропонувала Ірина Сакович ("Архів Ангеліни Леонідівни", б.р.).

Диплом про завершення навчання виданий був 2 липня 1958 р., але після його отримання, як і рік до того, А. Ждановій було дуже важко влаштуватися на офіційну роботу. Це сталося через те, що прийомна мати ще після завершення навчання перед ймовірним отриманням диплома 1957 р. виписала Ангеліну з одеської квартири і зорієнтувала на власний життєвий шлях вже поза їхньою спільною домівкою.

Спочатку дівчину хотіли взяти на роботу ретушером до фотоательє на вул. Дерибасівській у місті, але коли виявилось, що прописка відсутня, змушені були відмовити. Надалі їй доводилося шукати художньо-оформлювальних робіт, щоб здобути хоч якийсь заробіток. Для цього вона на рік поїхала до міста Балти, що на Одещині, – до рідної доньки її тітки Олександри, Клари. А звідти, виконуючи замовлення написання лозунгів, оформлення рекламою придорожніх щитів, переїздила від району до району, від області до області.

І хоч обставини ці були скрутними, в одному з відряджень на Вінниччину вона зустріла своє перше кохання – майбутнього чоловіка Петра Гуртового (1928–2017), інструктора Бершадського районного відділення райкому компартії. Після отримання диплому художницю було розподілено до середньої школи міста Жмеринки Вінницької області вчителем малювання, проте після приїзду туди виявилось, що місце вже зайняте. Тому мисткині підписали документи, що вакансія закрита, і відпустили на вільний пошук роботи.

Враховуючи те, що вона отримала гарний фах, не мала прописки та місця постійної роботи, а майбутній чоловік у своїй кар'єрі був мобільний, молодята, які одружилися 1958 р., вирішили спробувати знайти свою долю у Коростені. Саме в той час набирали художників на Коростенський фарфоровий завод і вже 9 лютого 1959 р. Ангеліна Жданова була прийнята на посаду живописця у живописний цех, де головним художником був теж одеський вихованець професора Михайла Жука Григорій Малицький. Невдовзі Ангеліна пішла в декрет після народження 31 серпня 1959 р. першої дитини доньки Вікторії. Чоловік у цей час перевівся до Коростенського районного відділення райкому компартії на посаду інструктора, тому молода родина отримала у Коростені житло, прописку й роботу. Дітей у той час віддавали в ясла вже у 3 місяці, тому художниця, яка за рік змогла проде-

монструвати свій талант живописця, вже 1 жовтня 1960 р. за розпорядженням головного художника Григорія Малицького отримала кваліфікацію живописця п'ятого розряду.

У цей же період її за обміном відправили на місяць стажування до Київського експериментального кераміко-художнього заводу. Там під керівництвом видатних петриківчанок, сестер Віри і Галини Павленко, вона удосконалила свою техніку делікатного розпису тонкими пензлями з кошкової шерсті, яка у подальшому набула у її творчості філігранності «коростенської» та «світловодської» петриківки (цьому передували експерименти з розписом посуду, що віддзеркалилися у розробках декорування сервізів і сніданкових наборів «Полісся», «Сон-трава» й інших 1960-х – поч. 1970-х рр.) (рис. 3, 4, 5).

Рис. 3. Предмети столового сервізу «Полісся». Автор форми М. Трегубов, автор розпису А. Жданова. Фарфор, кобальт, позолота. Коростенський фарфоровий завод. 1972 р. Приватна зб.

Fig. 3. «Polissya» dinner set items. Author of the form M. Trehubov, author of the A. Zhdanova. Korosten porcelain factory, 1972. Porcelain, cobalt, gilding. Private collection.

Рис. 4. А. Жданова розписує предмети від столового сервізу «Полісся». Фото 1972 р.

Fig. 4. A. Zhdanova is painting items of the dinner set «Polissya». Photo 1972.

20 червня 1961 р. мисткиня, що робила творчі успіхи і пропонувала власні розробки малюнків для тиражних творів заводу та унікальних замовлень, була переведена на посаду художника третьої категорії у художню лабораторію. Ще за чотири роки, 1 березня 1965 р., її було підвищено вже до художника другої категорії (того ж року вона народила другу дитину – сина Олега, нині дизайнера і викладача мистецьких дисциплін), а 1 листопада 1969 р. одержала звання художника першої категорії художньої лабораторії. Враховуючи талант мисткині, за 10 ро-

Рис. 5. Предмети столового сервізу «Сон-трава». Автор форми М. Трегубов, автор розпису А. Жданова. Фарфор, розпис керамічними фарбами, кобальт, позолота. Коростенський фарфоровий завод. 1973 р. Приватна зб.

Fig. 5. Dinner set items «Sleepy-grass». Author of the form M. Trehubov, author of the painting A. Zhdanova. Porcelain, painting with ceramic paints, cobalt, gilding. Korosten porcelain factory, 1973. Private collection.

ків вона у вітчизняному фарфорі отримала найвище визнання і високу, як на той час, зарплатню – оклад у 125 крб.

Окрім творчої роботи у той період Ангеліна Жданова виконувала й викладацьку для практикантів з Ризької державної академії мистецтв Латвійської РСР (нині – Латвійська академія мистецтв), Львівського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва (зараз – Львівська національна академія мистецтв), а також спеціалізувалася на виконанні виняткових урядових замовлень. Щодо останніх, персонально з нею від 1960-х рр. працював Михайло Альошкін – керуючий справами Ради міністрів УРСР.

Також Ангеліна Жданова регулярно їздила на художньо-технічні ради Укрфарфорфаянстресту та Союзфарфорфаянстресту, що проходили як на інших заводах Української РСР, так і на заводах союзних республік, чи у главку в Москві. Зокрема, на Алматинському (Казахстан), Капчагайському, Ташкентському (Узбекистан), Бакинському (Азербайджан), Зугдідському (Грузія), Мінському, Добрушському (Білорусія), Ризькому (Латвія), Петербурзькому (Росія) фарфоро-фаянсових заводах. Причому, на Капчагайському її запрошували на посаду головного художника заводу. Також пропонували аналогічну посаду на Зугдідському фарфоровому підприємстві.

3 квітня 1970 р. художницю з розпису та проєктантку декальکو для фарфору було нагороджено медаллю «За доблесну працю».

У 1971 р. Ангеліна Жданова розлучилась з чоловіком, який їздив у тривалі робочі поїздки на Північ. Її професійна кар'єра пішла вгору. 4 листопада 1977 р. була нагороджена високою державною відзнакою, якою тоді вважався орден трудового червоного прапора, а також їй було присвоєно звання заслуженої художниці УРСР. Цим періодом датовано сніданковий набір форми В. Ущаповського з розписом Жданової «Мальви» (рис. 6) та тарілку з портретом Івана Кузнецова із застосуванням типових для неї мотивів крупних руж, півоній, листя лавру, дубу в обрамленні живописних портретів (данина сталінського ампіру пізньому соціалізму).

Рис. 6. Предмети столового сервізу (набору для сніданку) «Мальви». Автор форми В. Ущачовський, автор розпису А. Жданова. Коростенський фарфоровий завод. 1977 р. Фарфор, розпис керамічними фарбами, позолота. Приватна збірка.

Fig. 6. Dinner set items (breakfast set) «Mallow». The author of the form is V. Ushchapovskyi, the author of the painting A. Zhdanova. Korosten porcelain factory, 1977 Porcelain, painting with ceramic paints, gilding. Private collection.

Тоді директором Коростенського фарфорового заводу був Василь Ільїн, пізніше міністр легкої промисловості УРСР. Він орієнтував уже заслужену тоді художницю України А. Жданову на потребу очолити художню частину одного з підпорядкованих йому галузевих заводів.

25 грудня 1979 р. А. Жданова звільнилася з Коростенського фарфорового заводу і з січня 1980 р. почала працювати на Світловодському (перед тим Кремгесівському) у Кіровоградській області – відразу на посаді головного художника. Головним інженером цієї установи було призначено її давнього колегу Григорія Малицького. А згодом на цей завод влаштувався ще один колишній колега, з яким мисткиня створила не один сервіз у співавторстві, – майстер форм фарфору Василь Ущачовський, у котрого у Світловодську мешкали родичі. Крім того, художниця Антоніна Хітько з Коростеня також переїхала на Світловодський фарфоровий завод і підсилила склад художньої лабораторії, що складався з двох модельників та 4-5 художників у різний час.

1987 р. Ангеліна Жданова отримала звання «ветерана праці» за присвяту своїй професії 35 років життя. Заслужених художників у галузі фарфору на той момент було лише 4 особи: Микола Трегубов (Коростень), Іван Віцько (Полтава), Василь Єрмоленко (Суми) і Ангеліна Жданова (Коростень, Світловодськ). Таким чином, вона була єдиною жінкою в цьому переліку. Її особливий талант, що розкрився на ниві фарфору, був визнаний як унікальний у своєму роді. Пізніше, у 1993 р. цією нагородою було відзначено Асю Мікеєву (Кам'яний Брід), 1999 р. – Бориса П'яніду (Буди), 2019 р. – колишню головну художницю Коростеня пізніших часів – Наталію Галушко-Аксьоненко, а Петро Печорний і Іван Віцько надалі навіть отримали звання народних художників України.

Головним художником цього заводу Ангеліна Жданова працювала аж до 1999 р., після виходу на пенсію передала справи митцям наступного покоління. Зокрема, своїй практикантці ще з Коростеня – талановитій художниці Ользі Корсунській. Учням і послідовникам Ангеліна Леонідівна прищеплювала як любов до розпису скульптури в національних традиціях, так і графічні розробки для деколі, й орнаментальну культуру оформлення ваз,

блюди, сервізів квітів і листя, виконаних тоненькими мазками на кшталт філігранного, майже ювелірного, петриківського розпису.

Слід зазначити, що, перебуваючи на адміністративній роботі головного художника Світловодського фарфорового заводу, художниця мала менше часу на виконання виставкових робіт, оскільки мала дбати про обсяги продукції підпорядкованого їй виробництва і її якість.

**Наукова
новизна та
практична
значимість
дослідження**

5

Новизну дослідження складає аналіз звернень художниці до україніки в оздобленні кращих взірців радянської фарфорової пластики третьої чверті ХХ ст. у Коростені (насамперед, за розробками форм В. та М. Трегубових) і застосування вишуканого петриківського розпису в оформленні ваз, блюди, посудних сервізів другої половини ХХ ст. на Коростенському фарфоровому (Житомирської області) та Світловодському фарфоровому (Кіровоградської області) заводах.

Висновки

6

Отже, результатом нашого дослідження є введення в науковий обіг даних про життєвий і творчий шлях заслуженої художниці України у галузі арт-дизайну Ангеліни Жданової. Уточнено дані щодо зразків її проектів розпису скульптури на Коростенському фарфоровому заводі. Зокрема, йдеться про розписи форм В. Трегубової «Український танець» і «Черевички», що випускалися тут з кінця 1950-х рр. Вони засвідчують тенденції звернення до україніки від середини ХХ ст. у вітчизняному «білому золоті». Крім того, значущими у доробку художниці є мистецькі особливості, зумовлені індивідуальним стилем її уподібненого до петриківського розпису. Зокрема, в коростенських сервізах «Артикул 2741» 1970 р., «Полісся» 1972 р., «Сон-трава» 1972 р. (всі виконані на формах М. Трегубова), «Мальви» 1977 р. (форма В. Ущাপовського) і Світловодська (відомі менше).

Також визначними в доробку мисткині є портрети видатних діячів і партійної верхівки СРСР на вазах і блюдах: від В. Терешкової до Л. Брежнєва і В. Щербицького. Пензлю А. Жданової належить і розпис із портретом Хав'єра Переса де Куельяра – Генерального секретаря ООН і посла Перу в Радянському Союзі 1969–1971 рр. (1980-ті рр., період праці на Світловодському фарфоровому заводі).

Загалом, слід зазначити, що особливістю творчого почерку мисткині, що вирізняє розписані нею вироби, за якими можна здійснювати мистецтвознавчу експертизу, є сукупність кількох ознак. Насамперед, майстерно виконаний квітковий орнамент (найчастіше – крупні мальви, півонії) з мотивами листя дуба і лавра для обрамлення портретів у тонкій делікатній пензлевій техніці «кошачкою» (штибу петриківського розпису). Специфічна техніка виконання авторки при цьому базується на точковому філігранному рисунку й тонкому живописі кінцем тоненько-

го пензля. Цю техніку вона опанувала під час навчання в стінах Одеського художнього училища під керівництвом Ірини Сакович, а пізніше закріпила й удосконалила під час стажування у сестер В. та Г. Павленко на Київському експериментальному кераміко-художньому заводі на початку 1960-х рр.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з пошуками матеріалів архіву та візцевого кабінету Світловодського фарфорового заводу, що дозволить більш детально зупинитися на предметах, виконаних Ангеліною Ждановою на згаданому підприємстві упродовж 1980-х – 1990-х рр.

Список бібліографічних посилань

- Архів Ангеліни Леонідівни Жданової. (б.р.). Світловодський міський краєзнавчий музей, Світловодськ.
- Драган, В. А., Ященко, Е. Г., & Юрченко, А. Л. (2004). *Коростенский фарфоровый завод: 100 лет (краткий обзор деятельности в XX веке)*. Житомирская облтипография.
- Ткачук, Т. (2008, 21 березня). *Талант унікальний, талант багатограний*. Інтернет-видання «Світловодськ». <http://svetlovodsk.com.ua/2008/03/21/jdanova.html>
- Школьная, О. (2011а). Полесские мотивы в творчестве Валентины Трегубовой. В *Пытання мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі* (Вып. 11, с. 602–607). Права і эканоміка.
- Школьная, О. (2011б). *Фарфор-фаянс України XX століття: інфраструктура галузі, промислова та економічна політика, організаційно-творчі процеси* [Монографія] (Кн. 1). Інтертехнологія.
- Школьная, О. (2013). *Фарфор-фаянс України XX століття: інфраструктура галузі, промислова та економічна політика, організаційно-творчі процеси* [Монографія] (Кн. 2, ч. 1). День Печати.

References

- Arkhiv Anheliny Leonidivny Zhdanovoi [Archive of Anhelina Leonidivna Zhdanova]. (n.d.). Svitlovodskiy miskiy kraieznavchyi muzei, Svitlovodsk [in Ukrainian].
- Dragan, V. A., Yashchenko, E. G., & Yurchenko, A. L. (2004). *Korosten'skii farforovyi zavod: 100 let (kratkii obzor deyatel'nosti v XX veke)* [Korosten Porcelain Factory: 100 Years (A Brief Overview of Activities in the Twentieth Century)]. Zhitomir'skaya obltipografiya [in Russian].
- Shkolna, O. (2011a). Poleskie motivy v tvorchestve Valentiny Tregubovoi [Polissya Motives in the Work of Valentina Tregubova]. In *Pytanni mastactvaznawstva, jetnologii i fal'klarystyki* [Questions of Art History, Ethnology and Folklore] (Vol. 11, pp. 602–607). Prava i jekonomika [in Russian].
- Shkolna, O. (2011b). *Farfor-faians Ukrainy XX stolittia: infrastruktura haluzi, promyslova ta ekonomichna polityka, orhanizatsiino-tvorchi protsesy* [Porcelain-Faience of Ukraine of the XX Century: Infrastructure of the Branch, Industrial and Economic Policy, Organizational and Creative Processes] [Monograph] (Book 1). Intertekhnolohiia [in Ukrainian].
- Shkolna, O. (2013). *Farfor-faians Ukrainy XX stolittia: infrastruktura haluzi, promyslova ta ekonomichna polityka, orhanizatsiino-tvorchi protsesy* [Porcelain-Faience of Ukraine of the XX Century: Infrastructure of the Branch, Industrial and Economic Policy, Organizational and Creative Processes] [Monograph] (Book 1, pt. 1). Den' pechati [in Ukrainian].
- Tkachuk, T. (2008, March 21). *Talant unikalnyi, talant bahatohrannyi* [Talent is Unique, Talent is Multifaceted]. Internet-vydannia "Svitlovodsk". <http://svetlovodsk.com.ua/2008/03/21/jdanova.html> [in Ukrainian].